

Et tidsskille

Taler

Jonas Gahr Støre

Dato

26 april 2022

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Statsministerens redegjørelse om krigen i Ukraina

1 President,
to måneder etter Russlands brutale invasjon av Ukraina ser vi hvilket tidsskille denne krigen er. Det er virkelig et før og etter 24. februar, for så mange.

5 For Ukraina og for Russland, for europeisk sikkerhet og USA, for verdens matmarkeder og for det globale energisystemet.

Og for Norge, som nabo av Russland og som NATO-alliert, med tette bånd til nordiske naboer.

10 Den første fasen av krigen i Ukraina er nå over.

Vi kan slå fast at Russland med stor sannsynlighet ikke har nådd sine mål.

15 De har ikke inntatt hovedstaden Kyiv eller avsatt Ukrainas lovlig valgte regjering.

De har lidd store tap av soldater og materiell.

20 Krigen har avdekket store svakheter i det russiske forsvaret - innen etterretning, samvirke mellom forsvarsgrener, logistikk og ledelse og motivasjon av russiske styrker.

Nå er en ny fase av krigen i gang.

25 Alt tyder på at Russlands viktigste mål i denne fasen er å ta kontroll over hele - eller større deler - av Donbas-regionen i øst og som minimum sikre en russisk

landbro til Krym.

30

Vi står overfor en mer tradisjonell krig, en blodig kamp om territorium som vi kjenner så altfor godt fra Europas historie fra tiden før 1945.

Vi vil se omfattende bruk av tyngre våpen og tungt artilleri.

35

Med dette kommer store ødeleggelser og høye tapstall.

Jeg har sagt det før fra denne talerstolen, og jeg sier det igjen: jeg er redd det blir verre før det blir bedre, ikke minst for de millioner av sivile ukrainske kvinner, menn og barn som drepes, terroriseres og drives på flukt.

40

President,

Det synes svært krevende å få en slutt på krigen i den fasen vi nå går inn i.

45

Det er sannsynlig at Russland vil ønske å styrke sin stilling på bakken i øst, og muligens i sør helt mot Odessa i vest, mot grensen til Moldova.

De sjokkerende og stadig sterkere bevisene på grove krigsforbrytelser - fra Butsjja i nord til Mariupol i sørøst - gjør det også stadig vanskeligere å opprettholde kontakt med president Putins politiske regime.

50

Likevel må noen kanaler holdes åpne.

Regjeringen vil derfor også fremover støtte initiativ som generalsekretær i FNs møte med President Putin i Moskva i dag.

55

Ingen av oss som forsøker, har illusjoner om at samtalen i seg selv leder til forandring - enten det tas kontakt med Moskva fra New York, Berlin, Paris, Tel Aviv, Ankara, Helsingfors eller Oslo.

60

Ingen er naive.

Vi måler Russland på hva de gjør på bakken, ikke hva de sier på telefon.

65

Vi har gitt klar beskjed om det vi ser på bakken - om ødeleggelser og tapene, også de russiske.

70 Generalsekretæren i FN og mange europeiske ledere ser det vi ser: at vi må holde i gang dialogen mellom Ukraina og Russland for en dag å kunne avslutte en krig som allerede har tatt titusenvise av liv og drevet 12 millioner mennesker på flukt.

Også denne konflikten vil - en gang - måtte få en politisk utgang.

75 President, la meg få understreke:

Vi fordømmer Russlands handlinger på det sterkeste og krever at Russland avslutter ødeleggelsene og trekker sine styrker tilbake.

80 Vi skal gjøre alt som står i vår makt for at grove krigsforbrytelser - drap på sivile, voldtekt og seksualisert vold - blir etterforsket og dokumentert og de skyldige straffet.

Og President, samtidig som vi holder liv i håpet om fred, skal vi hjelpe
85 ukrainerne med å forsvare seg selv så lenge krigen pågår.

Å forsvare seg mot angrep er i tråd med folkeretten. Å hjelpe den som forsvarer seg, er også lov - og rett.

90 Derfor støtter vi initiativ for forhandlinger, samtidig som vi donerer våpen til Ukrainas selvforsvar.

President,

I tiden fremover vil de ukrainske styrkene ha behov for mer våpen for å stå imot
95 angrepene i øst og sør. De vil ha behov for tyngre og mer avanserte våpensystemer.

Norge bidrar.

100 Vi har donert en stor mengde personlig bekledning og utrustning nødvendig for å utstyre alle de som er mobilisert til å kjempe i forsvar for Ukraina.

Vi har donert 4000 panservernraketter av typen M72 og rundt 100 luftvernmisseriler av typen Mistral. Disse våpnene er kommet frem og overlevert
105 de ukrainske styrkene.

Vi jobber tett med Ukraina og allierte for å sikre god koordinering av leveranser av våpen.

110

Ytterligere direkte donasjoner av tyngre våpen fra Norge til Ukraina er til løpende vurdering - og gjennomføring.

115

Av sikkerhetshensyn omtaler vi ikke slik støtte offentlig før leveransene er på plass.

President,

120

Regjeringen informerer også Stortinget i dag om at vi vil forelå å bevilge 400 millioner kroner til en britiskledet mekanisme for innkjøp av våpen og militært materiell til Ukraina.

125

Dette gjør det mulig for oss å støtte Ukraina med materiell som det norske Forsvaret selv ikke har eller har mulighet til å avse uten å svekke norsk forsvarsevne.

Donasjon av våpen til en part i krig er en ny erfaring for landet vårt.

Jeg er glad for at det er et bredt flertall på Stortinget for våpenstøtte til Ukraina.

130

Regjeringen legger stor vekt på å holde Stortinget godt informert i saken.

Vi har hatt jevnlige møter i den utvidede utenriks- og forsvarskomiteen.

Det vil vi fortsette med.

135

Det er spesielt verdifullt at et så bredt flertall i Stortinget gir støtte til denne linjen.

President,

140

I store deler av verden merkes nå konsekvensene av krigen i Ukraina.

Men ingen betaler en så høy pris som ukrainerne selv.

Mer enn fem millioner ukrainere har flyktet fra landet og syv millioner er

internt fordrevet, deriblant fire millioner barn.

Det er uvirkelige tall.

- 150 Behovene er enorme. Norge satte tidlig av to milliarder kroner til humanitær bistand i Ukraina og nabolandene.

I krigens første fase har vi vært blant de største giverne.

- 155 Vi bidrar, og vi skal bidra mer.

Det er innsats som nytter: Våre bidrag gjør at FN, Røde Kors-bevegelsen og norske organisasjoner kan beskytte barn og kvinner og gi livsnødvendig hjelp.

- 160 Med norsk støtte sørger Verdens Matvareprogram for mat til fire millioner mennesker i løpet av mai.

Gjennom EU gir vi materiell og medisinsk bistand og norske helsearbeidere, ambulanser, telt og feltsenger er på plass i Polen.

165

Gjennom FN bidrar vi til å holde den ukrainske statens kjernefunksjoner i gang.

- 170 200 millioner kroner i budsjettstøtte går til lønning av helsepersonell, lærere og statsansatte.

Ukraina vil trenge hjelp i lang tid. I første omgang humanitært, på sikt til å bygge opp igjen et ødelagt land.

- 175 Jeg vet jeg har Stortinget med meg når jeg lover at Norge også fremover skal lede an og bidra sammen med våre nordiske naboer, EU, USA og andre givere.

President,

- 180 Europa, USA og en rekke andre land har møtt den russiske aggresjonen med sanksjoner som savner sidestykke i moderne historie.

Sanksjonene er vårt viktigste pressmiddel overfor russiske beslutningstakere og de reduserer nå Russlands evne til å finansiere krigen.

Sanksjoner virker best når mange står sammen. Det har erfaringene vist.

Regjeringens hovedlinje er at vi følger EU. I flere omganger har vi gjennomført de samme sanksjonene i norsk regelverk.

Samtidig gjør vi egne, selvstendige vurderinger.

Jeg har tidligere informert Stortinget om behovet for å gjøre grundigere vurderinger av EUs forbud mot kringkasting og distribusjon av medieplattformene RT og Sputnik.

La det ikke være tvil: RT og Sputnik er statskontrollerte medier og brukes til å spre desinformasjon og falske nyheter.

Deler av innholdet er ren krigspropaganda.

Likevel: Vår grunnlov har et særskilt sterkt vern av ytringsfriheten, blant annet ved et forbud mot forhåndssensur.

Derfor vil Regjeringen slik saken står nå, ikke følge opp EUs sanksjoner på dette ene punktet.

President,

Som tidligere kommunisert vil vi slutte oss til EUs beslutning om stenging av havner for russiske fartøy. Vi vil også gjennomføre forbudet mot russisk veitransport.

Vi bruker tid til å gå grundig gjennom hvordan vi utformer og gjennomfører havneforbudet i Norge.

Vi har Svalbard med forhold og regler som krever egne vurderinger.

Vi må sørge for at vi kan opprettholde samarbeidet vi har med Russland om søk og redning, beredskap og sjøsikkerhet i de store havområdene i nord. Alle som ferdes langs kysten i nord er tjent med det.

Som kyststater er Norge og Russland også forpliktet til å samarbeide om

forvaltningen av fiskebestander vi har felles. Alle disse hensyn må tillegges vekt.

225

President,

Over 14 500 ukrainere har nå søkt beskyttelse i Norge.

Det er en liten andel av de som har flyktet fra Ukraina, men et svært høyt tall sammenliknet med hva vi er vant til i Norge.

230

I 2022 var det forventet at det skulle komme 3000 asylsøkere til Norge.

Nå anslår beregningsutvalget på utledningsområdet at det kan komme 60.000 bare fra Ukraina.

235

Det omfatter, som Regjeringen tidligere har varslet, inntil 500 pasienter med pårørende. 14 pasienter og 22 pårørende har ankommet så langt.

Norge har også sagt seg villig til å ta imot 2500 fordrevne fra Moldova, men mange av disse flyktningene ønsker så langt å bli værende for å kunne vende raskt hjem når krigen tar slutt.

240

President,

Vi planlegger nå konkret for mottak av 30.000 flyktninger fra Ukraina. Skulle vi se ankomster på 60.000, eller som tidligere varslet; over 100.000, vil det sette oss på en historisk prøve.

245

Men allerede med så høye ankomster som vi har i dag, kreves en helt ekstraordinær innsats av alle aktørene.

250

Av politiet, av utlendingsforvaltningen, av kommunene, av frivilligheten, ja av hele samfunnet vårt.

Mange har jobbet dag og natt for å håndtere situasjonen. Det er lagt ned en enorm innsats fra utallige ansatte i enn lang rekke etater, kommuner og organisasjoner.

255

Jeg har møtt flere av dem og blitt dypt imponert over innsatsen så mange nordmenn nå legger ned for å hjelpe sårbare mennesker som søker trygghet fra krigen i Norge.

260

Jeg vil takke hver og en av alle dere som står på for å ta imot mennesker på flukt.

265

Innsatsen har vært enorm, men når vi i løpet av noen korte uker skal ta imot så mange flyktninger, så utfordrer det kapasiteten i alle ledd.

270 Normalt er det fire prosesser før bosetting: registrering, mottak, vedtak om oppholdstillatelse og kartlegging.

På flere av disse områdene har vi hatt voksesmerter.

275 Men tempoet i alle delene av prosessen før bosetting er nå betraktelig økt.

Kapasiteten for å registrere flyktningene er økt ved at Politiet og UDI har etablert en forenklet prosess, og det er opprettet registreringssteder i ti av tolv politidistrikter.

280

Med dagens nivå for ankomster anslår Politiet at vi innen utgangen av april skal ha registrert alle som venter på det.

285 Når det gjelder mottak er det verdt å minne om at da krigen i Ukraina startet hadde vi rundt 4000 mottaksplasser i Norge.

Det er nå oppskalert til over 20 000 plasser hvor vi i dagens situasjon bruker 9000.

290 82 akuttmottak er etablert.

Flaskehalser i saksbehandlingen for vedtak om oppholdstillatelse ble raskt løst, da ordningen med midlertidig kollektiv beskyttelse ble innført.

295 President,
Før ukrainerne blir bosatt i en kommune, skal de kartlegges. Det handler blant annet om å sikre at familier blir bosatt samlet, i samme kommune.

300 Vanligvis gjør vi en omfattende kartlegging av flyktninger som kommer til Norge. Når det kommer så mange på så kort tid, kan vi ikke følge de normale

prosedyrene. Det vil ta altfor lang tid.

Temaene som berøres i kartleggingen er redusert fra 24 til 3.

305

Datasystemene er blitt tilpasset denne forenklete kartleggingen, og bemanningen betydelig økt.

Det har tatt tid, men før påske var systemene på plass.

310

Forrige uke ble 720 personer i mottak kartlagt, og UDI forventer at de fremover vil få kartlagt mellom 200 og 450 ukrainere hver dag.

Det er høyere enn antall ankomster per dag de siste ukene.

315

President,

Det er også verdt å minne om at fordrevne fra Ukraina vil ha betydelig kortere oppholdstid i mottak enn det vi normalt ser.

320

I 2021 var gjennomsnittlig ventetid fra oppholdstillatelse til bosetting litt over fire måneder, i 2016 fem.

Etter kartlegging kan ukrainerne bosettes, og kommunene står klare. Vi venter at bosettingen vil ta seg klart opp i dagene og ukene som kommer.

325

De neste ukene vil mange ukrainske voksne og barn få bosted i norske kommuner.

330

Avhengig av antallet som kommer til Norge kan bosetting senere bli en ny flaskehals.

Men utålmodigheten i kommunene lover godt og gjør at vi - fra registrering til bosetting - i dagens situasjon evner å ta imot mange fordrevne fra Ukraina på kort tid.

335

Kommunene har samlet så langt meldt at de kan bosette 33 375 i 2022.

Det er fortsatt 32 kommuner som ikke har svart på anmodningen fra IMDi. Vi

venter derfor at det endelige tallet vil bli høyere.

52 kommuner har også meldt at de kan ta imot langt flere enn de er bedt om.

345 Bærum kommune har sagt at de kan ta imot det dobbelte, Hægebostad det tredobbelte og mer til. Lokalsamfunn i hele landet vårt, store og små, stiller opp.

President,

350 Kapasiteten er økt. Vi har kontroll nå. Samtidig er situasjonen uforutsigbar. Dersom vi raskt får ankomster som er høyere enn forventet, kan vi igjen få kapasitetsutfordringer.

Vi møter også utfordringer på andre områder.

355

16.000 nye mottaksplasser medfører at mange nye driftsoperatører har kommet på banen på kort tid.

UDI jobber iherdig med å sikre at innkvarteringen holder forsvarlig standard.

360

Det har likevel blitt avdekket kritikkverdige forhold.

UDI legger stor vekt på å gripe raskt inn når problemer er avdekket, slik de for eksempel gjorde ved å stenge et akuttmottak på Furuset i Oslo.

365

President,

Situasjonen vi står overfor forsterker også noen utfordringer vi kjenner godt fra før.

370 Når mange som ikke kjenner sine rettigheter skal inn i arbeid, øker blant annet faren for sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Regjeringen jobber med flere tiltak mot dette, og har blant annet styrket Arbeidstilsynet med 20 millioner kroner i 2022.

375

Andre utfordringer er nye.

Asylsøkere som kommer til Norge har normalt ikke med seg dyr.

Denne gangen er det annerledes.

I Ukraina forekommer både rabies og andre alvorlige sykdommer.

385 Vi må sikre at kjæledyrene ikke utgjør en risiko for folke- og dyrehelsen.

Vi har derfor gitt beskjed om at alle ukrainske kjæledyr skal registreres hos Mattilsynet for å bli ID-merket, rabies-vaksinert og behandlet for alvorlige parasitter.

390

Mattilsynet pålegger karantene når det er nødvendig, og staten dekker kostnadene ved Mattilsynets tiltak.

President,

395 Nå vendes oppmerksomheten mer og mer mot det som skal skje i kommunene. La meg også understreke at politiet har økt oppmerksomhet for å sikre sårbare mennesker som kommer til Norge, kvinner og barn, så de ikke blir utsatt for uønskede hendelser.

400 Regjeringens målsetting er å sikre at de som er fordrevet fra Ukraina raskt kan delta normalt i det norske samfunnet.

Barn skal få gå på skole eller i barnehage. Voksne skal så raskt som mulig få komme i arbeid eller annen aktivitet.

405

Mange steder er de yngste kommet i gang med en hverdag i Norge.

Jeg møtte nylig 6-åringen Denys som hadde sin første skoledag på Byskolen i Sandefjord, litt sjenert til å begynne med, men på vei til lek med de andre barna, 410 godt hjulpet av språkkyndige voksne og en trygg skoleledelse som kan improvisere.

Eller 13-åringen Misha som Arbeids- og inkluderingsministeren og jeg møtte sammen med søsteren og moren hans på mottaket på Helsefyrt rett etter ankomst 415 i mars.

Han var taus og så ned. Noen uker etter møtte statsråd Mjøs Persen den samme

420 gutten i skolegården i Bergen. Han så opp og hadde lært seg en god del norske ord som var notert i boka hans - som «venn» og «forelsket».

Det er rørende og gir håp.

President,
425 Før påske sendte regjeringen ut på høring et omfattende forslag til lovendringer for å sikre at kommunene raskt skal kunne bosette og gi et tilfredsstillende velferdstilbud.

430 Høye ankomster legger press på velferdstjenester som barnehage, skole og helsetjenester. Det vil merkes i både vertskommuner for mottak og i kommunene hvor flyktningene blir bosatt.

Enkelte ordninger og tjenester må tilpasses. Også nordmenn kan merke konsekvensene av det.

435 President, høringsrunden viser bred støtte til at det er behov for tilpasninger.

Vi fikk også verdifulle innspill.

440 Flere er opptatt av rettsvernet til enslige barn som kommer til Norge.

Høringen understreket også hvor viktig det er at de som kommer, får tilstrekkelig språkopplæring.

445 Regjeringen jobber med å vurdere høringsinnspillene og vil om kort tid legge frem en proposisjon til Stortinget med forslag til regelendringer.

President,
Denne krigen påvirker hverdagen til folk over hele verden.

450 FN's globale prisindeks for mat er på sitt høyeste noensinne.

I Norge vil nordmenn merke at dyrere mat kommer på toppen av andre utgifter som også har økt.

455 Vi vil ikke oppleve knapphet på mat i Norge.

Vi importerer ikke korn fra Ukraina, og bare begrensede mengder fra Russland.

460

Men globalt er situasjonen dramatisk.

45 afrikanske land importerer normalt minst en tredel av hveten de trenger fra Ukraina eller Russland.

465

Igjen rammes de fattigste hardest.

Vi vet fra historien, fra den franske revolusjonen til den arabiske våren, at veien er kort fra økte priser på mat til sosial uro og dype konflikter.

470

Jeg vil understreke for Stortinget at den globale innsatsen for å hindre sult og matmangel er kritisk.

For regjeringen var dette en hovedprioritet i utviklingspolitikken før krigen i Ukraina.

475

Det har blitt enda viktigere de siste to månedene.

Krigen påvirker også verdens energimarkeder varig og fundamentalt.

480

Russland er en av verdens største produsenter av olje, gass og kull.

Igjen ser vi at krigen både har geopolitiske følger og konsekvenser i folks hverdag.

485

Også nordmenn må forberede seg på at en langvarig krig vil forlenge perioden med høye energipriser.

Og for Norge som energinasjon kan følgene bli store.

490

Det umiddelbare er at Norges rolle som en stabil leverandør av gass til Europa blir enda viktigere.

Samtidig kan krigen akselerere Europas grønne skifte.

495

Det er ikke uten grunn at fornybar energi i Tyskland har fått et nytt navn: Frihetsenergi.

500 Krigen knytter energipolitikken, sikkerhetspolitikken og klimapolitikken i Europa enda tettere sammen.

Som en ledende produsent og eksportør av energi, som en del av Europa, skal Norge og norsk næringsliv delta for fullt i det grønne skiftet.

505

På områder som havvind, karbonfangst- og lagring og hydrogen kan våre bidrag bli avgjørende.

President,

510 Krigen i Ukraina har følger for sikkerhetssituasjonen i våre nærområder.

Finsk og svensk NATO-medlemskap er nå et svært aktuelt tema.

515 Det pågår hurtige, men grundige prosesser i begge våre to naboland, for å forberede det som kan bli epokegjørende endringer for nordisk og europeisk sikkerhetspolitikk.

520 Vi har hatt nær og løpende kontakt med Sverige og Finland gjennom disse ukene. Utfallet av vurderingene man gjør seg på svensk og finsk side er ennå ikke klart.

Valgene er helt og holdent Finlands og Sveriges egne. Vår melding har vært tydelig: Skulle de beslutte seg for NATO-medlemskap, vil de ha Norges fulle støtte.

525

Finland og Sverige er allerede NATOs nærmeste partnere og oppfyller kriteriene for medlemskap.

530 Dette er våre nærmeste naboer. Vi deler grunnleggende verdier. Finsk og svensk medlemskap vil være en styrke for NATO. Det vil styrke den nordiske stemmen i alliansen. Det vil også åpne for vesentlig dypere nordisk forsvarssamarbeid.

Svensk og finsk NATO-medlemskap er derfor i Norges sikkerhetspolitiske interesse.

President,

Jeg vil til slutt at vi i denne sal sammen hever blikket.

540 Til å finne mot i det vi er vitne til - midt oppi all krigens brutalitet og dystre følger.

For i mange år nå har omkvedet vært at demokratiet som styringsform er svekket.

545

Budskapet fra Moskva, Beijing, Teheran, ja til og med fra vestlige land i perioder, har vært at demokratiet som styreform er handlingslammet.

Gjennomgangstonen har vært at demokratiene er svake og splittet.

550

Vi har sett at illiberale krefter og alternativer til det liberale demokratiet har vunnet frem mange steder.

555

Kinas økonomiske vekst og teknologiske fremskritt har skapt beundring, og fremstått som et forbilde for mange.

560

Vi har hørt diskusjonene om en kommende ny verdensorden. Hvor autoritære stater som Kina og Russland står i sentrum. Hvor demokratiene ikke evner å sette dagsorden. Hvor demokratiene i Europa lever i en dyp, søvngjengeraktig fred.

Men, president, nå ser vi livskraften i det liberale demokratiet og vi ser de iboende svakhetene i totalitære regimer.

565

President Zelenskyj er demokratisk valgt. Han har folkets støtte og bred legitimitet. Hans motstander er en autoritær leder uten den legitimiteten som følger av frie, åpne og rettferdige valg.

570

Og ukrainerne viser kraften i et folk som kjemper for sitt demokrati og for retten til å bestemme selv i eget land.

Putins Russland viser på den andre siden den totalitære stats sanne ansikt hvor befolkningen må lyves for og trues for å holdes på plass.

575

President Putin veddet ikke bare på at Ukrainas demokrati er svakt, men at de vestlige demokratiene er svake.

Men også våre demokratier har vist styrke.

580

USA er igjen gjenkjennelig, og leder an - sammen med allierte i Europa.

Vestlige demokratier har sammen vedtatt historisk strenge sanksjoner på rekordtid.

585

Demokratier sluser våpen og hjelp til Ukraina i stort tempo, og i stort volum.

Samarbeidet i EU er sterkere og mer effektivt enn noensinne.

590

Samarbeidet i NATO er tettere enn noensinne.

Europas største demokrati, Tyskland, har på rekordtid snudd seg rundt i sikkerhets- og energipolitikken.

595

Mens Russland, president,

Russland, demonstrerer nå for en hel verden svakhetene ved en autoritær styreform.

600

Ingen tør å gi lederen dårlige nyheter eller kritikk. De siste tilnærmet frie mediene stenges, og de modige som tør heve stemmen, bankes opp, arresteres og fengsles.

605

Det er ingen maktfordeling, ingen «checks and balances», ingen korrigeringer gjennom frie valg.

Det tillates ingen kritisk offentlighet som bidrar til tillitt, legitimitet og gode beslutninger.

610

President,

Demokratiet kan være støyfullt. Ubehagelig. Ofte tar ting frustrerende lang tid.

Vi som utøver demokrati i det daglige, vet det.

615

Men det ligger også en enorm styrke i demokratiet.

I de brede demokratiske prosesser.

620 En kritisk presse og en fri offentlig debatt.

Det som utspiller seg i Ukraina, i Europa, i det autoritære Russland, viser hvor sant - og livsviktig - det er.

625

Kilde

www.regjeringen.no

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/et-tidsskille>

630

635

640

645

650